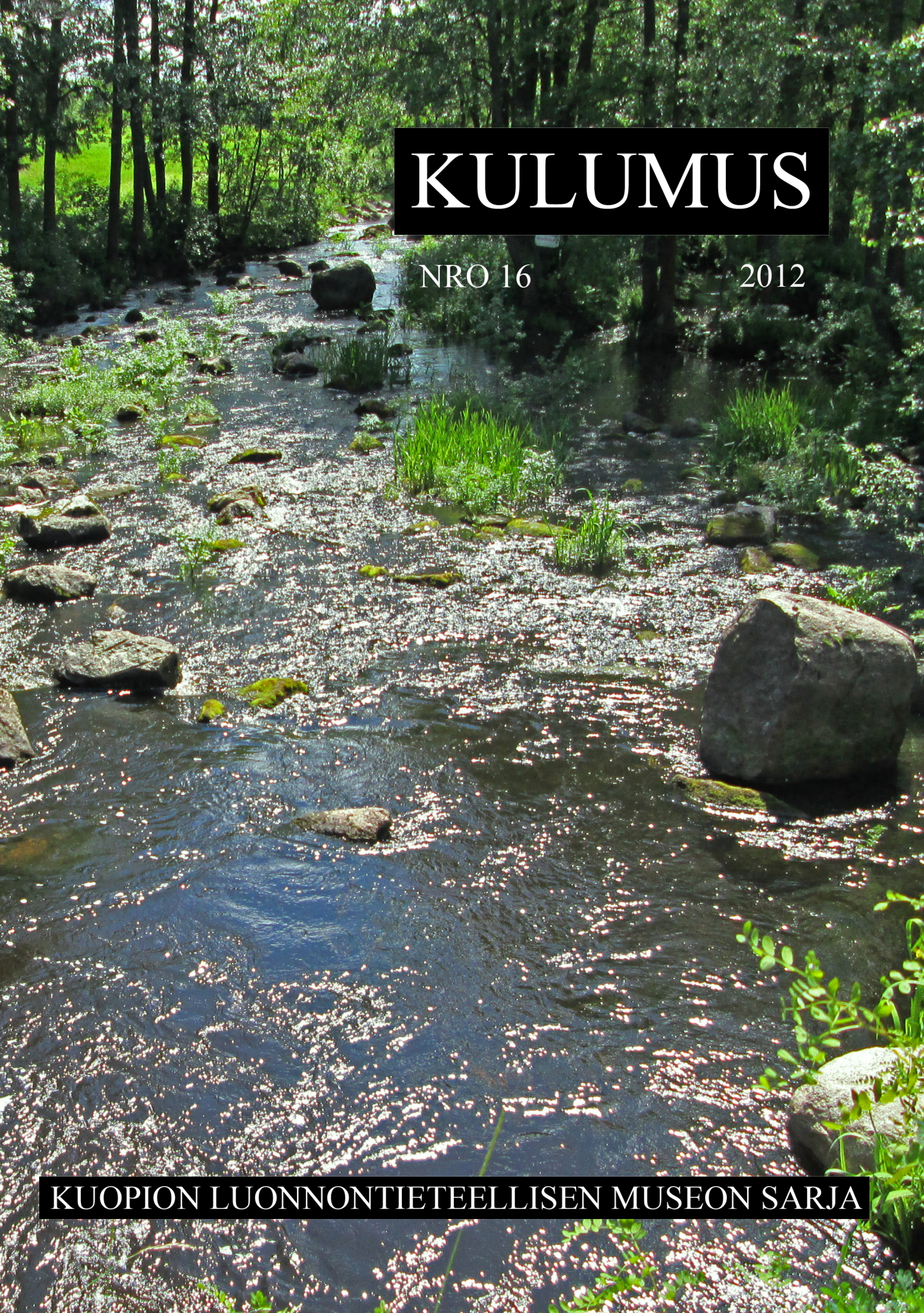

KULUMUS

NRO 16 2012

KUOPION LUONNONTIETEELLISEN MUSEON SARJA

16/2012 KULUMUS

EINO SAVOLAINEN

YKSITOISTA UUTTA PÄIVÄNKORENTOLAJIA (Ephemeroptera) ETELÄKARJALAN ELIÖMAAKUNNALLE

Kuopion luonnontieteellisen museon sarja

Julkaisija:
Kuopion luonnontieteellinen museo
Myhkyrinkatu 22
70100 Kuopio
www.kuopionluonnontieteellinenmuseo.fi

Ulkoasu:
Kari Jämsén

Saatavana:
http://www.kuopionluonnontieteellinenmuseo.fi/julkaisut/pdf/kulumus_2012_16.pdf

Publisher:
Kuopio Natural History Museum
Myhkyrinkatu 22
FI-70100 Kuopio
www.kuopionluonnontieteellinenmuseo.fi/english

Design:
Kari Jämsén

Available: http://www.kuopionluonnontieteellinenmuseo.fi/julkaisut/pdf/kulumus_2012_16.pdf

Kansikuva:
Kirsti Savolainen

Cover picture:
Kirsti Savolainen

ISBN 978-951-842-359-4 (PDF)
ISSN 0359 6117

EINO SAVOLAINEN

YKSITOISTA UUTTA PÄIVÄNKORENTOLAJIA (Ephemeroptera) ETELÄ-KARJALAN ELIÖMAAKUNNALLE

Savolainen, E. 2012: Eleven species of mayflies new to the biological province of South Karelia (Ka), Finland. — Kulumus 16:1–3. http://www.kuopionluonnontieteellinenmuseo.fi/julkaisut/pdf/kulumus_2012_16.pdf

The following 11 mayfly species are here reported for the first time from the biological province of South Karelia (Ka), namely
Metretopus borealis, *Baetis digitatus*, *B. jaervii*, *B. niger*, *B. vernus*, *Centroptilum luteolum*, *Cloeon dipterum* coll., *C. simile* coll., *Procloeon bifidum*, *Habrophlebia lauta* and *Caenis robusta*.

Eino Savolainen
Kuopio Natural History Museum, Myhkyrinkatu 22, FI-70100 Kuopio, Finland
email tiirinkaarre@windowslive.com

Received 29 October 2012
Accepted 9 November 2012

1. JOHDANTO

Suomesta on löydetty 55 päivänkorentolajia (Savolainen 2009b). Etelä-Karjalan eliömaakunnan (Ka) lajisto tunnetaan kuitenkin vielä huonosti. Tiensuu (1939) ilmoitti maakunnasta 18 lajia, mutta kaikkien näiden löytöpaikat kuuluvat nykyisin Venäjään. Savolainen (2009b) listasi Etelä-Karjalasta 12 lajia, ja Anttila-Huhtinen ym. (2009) löysivät kolme lajia (Baetis fuscatus, B. subalpinus, Heptagenia sulphurea) lisää. Tämän työn tarkoituksena on kartuttaa Etelä-Karjalan faunistista päivänkorentotietoutta.

2. AINEISTO

Keräsin kolmena päivänä kesäkuun 2012 lopussa päivänkorennon nymfejä entisen Vehkalahden kunnan (kuntaliitos Haminaan v. 2003), Virolahden, Miehikkälän ja entisen Ylämaan kunnan (kuntaliitos Lappeenrantaan v. 2010) alueilta. Koska Ylämaan kunta liitettiin Etelä-Savoon kuuluvaan Lappeenrantaan, epäselvyyksien välttämiseksi tässä kirjoituksessa käytetään vanhoja kuntanimiä. Kerätty aineisto on tallennettu Kuopion luonnontieteelliseen museoon. Päivänkorentonimistö on Savolaisen (2009b) mukainen.
Keräyspaikat on lueteltu alla. Kustakin paikasta on ilmoitettu paikan numero, nimi, yhtenäiskoordinaatit (kkj), keräyspäivä ja lyhyt luonnehdinta paikasta (le = joen leveys, sy = syvyys, po = pohjan laatu, sa = vesisammalien määrä, pu = putkilokasvien määrä, vi = virtauksen voimakkuus).

Vehkalahti

1. Vehkajoki, Sahakoski, 672444:351191, 26.6.2012 , le >10 m, sy 0,1–>1 m, po kivi, sa kohtalaisesti, pu ei, vi voimakas.
2. Vehkajoki, 672731:351340, 26.6.2012, le n. 10 m, sy 0,1–1 m, po kivi/sora, sa paljon, pu vähän, vi voimakas–kohtalainen. Ks. kansikuva.
3. Mustajoki, 673206:351589, 26.6.2012, le 3–5 m, sy 0,1–0,4 m, po kivi, sa kohtalaisesti, pu ei, vi kohtalainen–voimakas.
4. Piutulanjoki, 673336:351613, 26.6.2012, le 3–4 m, sy 0–0,3 m, po kivi/sora, sa paljon, pu vähän, vi kohtalainen.
5. Kotojoki, 673858:351999, 26.6.2012, le n. 10 m, sy 0,1–>1 m, po lieju, sa ei, pu kohtalaisesti, vi olematon.

Virolahti

6. Vaalimaanjoki, Kotolankoski, 672333:354202, 27.6.2012, le 5–10 m, sy 0,1–1 m, po kivi, sa kohtalaisesti, pu kohtalaisesti, vi hidas–voimakas.

Miehikkälä

7. Vaalimaanjoki, Pillonkoski, 673004:354284, 27.6.2012, le n. 10 m, sy 0,1–1 m, po kivi/sora/lieju, sa kohtalaisesti, pu kohtalaisesti, vi heikko–voimakas.
8. Virojoki, Uudensillankoski, 673749:352819, 27.6.2012, le 5–10 m, sy 0,1–0,5 m, po kivi, sa paljon, pu vähän, vi kohtalainen–voimakas.

Ylämaa

9. Urpalanjoki, 672773:354940, 28.6.2012, le n. 12 m, sy 0,1–>1 m, po hiekka, karike, lieju, sa ei, pu vähän, vi olematon.
10. Suurijärvi, 673264:355120, 28.6.2012, järven pituus n. 3 km, leveys n. 1,5 km, karu järvi, näytteenottopaikalla ranta matala, hiekka-, karike- kalliopohja, pu kohtalaisesti.

Oman aineistoni lisäksi työhön on otettu mukaan Aki Rinteen havainto Virolahdelta ja Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen näyte Ylämaalta:

11. Virolahti, Kiiskijärvi, 671766:354542, 25.7.2009, leg. A. Rinne, järven pituus n. 2,3 km, leveys n. 0,2 km, rehevä, matalarantainen, runsaasti kasvillisuutta.
12. Ylämaa, Vilajoki, 674480:355518, 23.9.2009, leg. JN & IL/ Kaakkois-Suomen ELY-keskus.

3. TULOKSET

Löydetyt lajit ja aineisto on esitetty alla olevassa luettelossa (kunta, **keräyspaikan numero**, yksilömäärä, n = nymfi, e = nymfinahka).

Metretopodidae

Metretopus borealis (Eaton, 1871)
Miehikkälä: **8**, 2 n.

Baetidae

Baetis digitatus Bengtsson, 1912
Vehkalahti: **2**, 1 n.

B. fuscatus (Linnaeus, 1761)
Vehkalahti: **1**, 22 n; **3**, 1 n; **4**, 8 n.
Virolahti: **6**, 5 n.
Miehikkälä: **8**, 4 n, 1 e.

B. jaervii Savolainen 2009
Ylämaa: **10**, 22 n.

B. niger (Linnaeus, 1761)
Vehkalahti: **1**, 5 n; **3**, 1 n.
Virolahti: **6**, 2 n.
Miehikkälä: **8**, 1 n.

B. rhodani (Pictet, 1843)
Vehkalahti: **1**, 9 n.

B. subalpinus Bengtsson, 1817
Vehkalahti: **1**,10 n; **2**, 15 n; **3**, 2 n; **4**, 1 n.
Miehikkälä: **8**, 31 n.

B. vernus Curtis, 1834
Vehkalahti: **1**, 9 n; **2**, 1 n; **4**, 3 n.
Virolahti: **6**, 5 n.
Miehikkälä: **8**, 93 n.

Centroptilum luteolum (Müller, 1776)
Vehkalahti: **5**, 2 n.
Ylämaa: **9**, 1n.

Cloeon dipterum coll.
Ylämaa: **9**, 1n.

Cloeon simile coll.
Ylämaa: **9**, 1 n, **10**, 1 n.

Procloeon bifidum (Bengtsson, 1912)
Vehkalahti: **2**, 1 n; **5**, 5 n.
Virolahti: **6**, 2 n.
Miehikkälä: **7**, 1 n
Ylämaa: **9**, 1 n; **10**, 1 n.

Heptageniidae

Heptagenia sulphurea (Müller, 1776)
Vehkajoki: **1**, 1 n; **3**, 4 n.
Virolahti: **6**, 1 n.
Miehikkälä: **8**, 1 n.

Kageronia fuscogrisea (Retzius, 1783)
Ylämaa: **10**, 2 n.

Leptophlebiidae

Habrophlebia lauta Eaton, 1884
12, 138 n.

Ephemeridae

Ephemera vulgata Linnaeus, 1758
Ylämaa: **9**, 2 e.

Ephemerellidae

Serratella ignita (Poda, 1761)
Vehkalahti: **1**, 47 n; **2**, 39 n; **3**, 53 n, **4**, 23 n.
Virolahti: **6**, 11 n.
Miehikkälä: **7**, 3 n; **8**, 104 n.
Ylämaa: **10**, 1 n.

Caenidae

Caenis horaria (Linnaeus, 1758)
Ylämaa: **9**, 10 e; **10**, 4 n.

C. luctuosa (Burmeister, 1839)
Ylämaa: **9**, 1 e; **10**, 18 e.

C. robusta Eaton, 1884
Virolahti: 11, runsaasti aikuisia.

4. TULOSTEN TARKASTELU

Etelä-Karjalan eliömaakunnasta löytyi tässä selvityksessä 20 päivänkorentolajia, joista seuraavat 11 ovat Etelä-Karjalalle uusia: *Metretopus borealis*, *Baetis digitatus*, *B. jaervii*, *B. niger*, *B. vernus*, *Centroptilum luteolum*, *Cloeon dipterum* coll., *C. simile* coll., *Procloeon bifidum*, *Habrophlebia lauta*, *Caenis robusta*. Maakunnasta löydettyjen lajien määrä (26) nousi samalla lähelle Suomen maakuntien keskiarvoa.

Baetis digitatus ja *Habrophlebia lauta* ovat koko maassa harvinaisia ja vähälukuisia. Molempien lajien uudet löytöpaikat ovat Suomen eteläisimpiä. *Metretopus borealis* on Suomessa jokseenkin yleinen, paikoin runsas. *Caenis robusta* on silmälläpidettävä laji (Savolainen & Ilmonen 2010), jonka levinneisyys tunnetaan kuitenkin vielä huonosti. Lajin nymfit elävät rehevien, matalarantaisten järvien kasvillisuusrannoilla, ja sitä on tätä selvitystä ennen ilmoitettu vain Varsinais-Suomesta, Etelä-Hämeestä ja Laatokan Karjalasta. Laji on nykytiedon mukaan hyvin harvinainen, mutta voi olla paikoin runsas (A. Rinne, suullinen tiedonanto). *Baetis jaervii* erotettiin lajista *B. macani* vasta vuonna 2009 (Savolainen 2009a). Lajia on löydetty lähes koko maasta ja se on yleinen (Savolainen 2009b). Keräsin sitä

18.7.2012 uutena lajina Pohjois-Pohjanmaan eliömaakunnalle, sekä sen eteläosasta (Pudasjärvi, Naamankajärvi) että pohjoisosasta (Rovaniemi, Palojärvi) (julkaisematon tieto).

Etelä-Karjalan eliömaakunnasta on aiemmat tutkimukset (Anttila-Huhtinen ym. 2009, Savolainen 2009b) mukaan lukien löydetty seuraavat 26 päivänkorentolajia:

Metretopodidae

1. *Metretopus borealis*

Baetidae

2. *Baetis digitatus*
3. *B. fuscatus*
4. *B. jaervii*
5. *B. niger*
6. *B. rhodani*
7. *B. subalpinus*
8. *B. vernus*
9. *Centroptilum luteolum*
10. *Cloeon dipterum coll.*
11. *C. simile coll.*
12. *Procloeon bifidum*

Heptageniidae

13. *Heptagenia dalecarlica*
14. *H. sulphurea*
15. *Kageronia fuscogrisea*

Leptophlebiidae

16. *Leptophlebia marginata*
17. *L. vespertina*
18. *Habrophlebia lauta*

Potamanthidae

19. *Potamanthus luteus*

Ephemeridae

20. *Ephemera lineata*
21. *E. vulgata*

Ephemerellidae

22. *Ephemerella mucronata*
23. *Serratella ignita*

Caenidae

24. *Caenis horaria*
25. *C. luctuosa*
26. *C. robusta*

KIITOKSET

Tämä työ on tehty Suomen ympäristöministeriön uhanalaisten eliöiden kartoitukseen myöntämillä varoilla. Aki Rinne luovutti käyttööni Caenis robusta -havaintonsa. Kristian Meisner ja Pekka Majuri avustivat Habrophlebia lauta -tietojen hankinnassa. Jari Ilmonen tarkisti ympäristötiedon hallintajärjestelmä -Hertan päivänkorentotiedot. Esitän heille kaikille parhaat kiitokseni.

KIRJALLISUUTTA

Anttila-Huhtinen, M., Mattila, J. & Raunio, J. 2009: Kymijoen Pernoonkoskien koskikunnostussuunnitelman Natura-vaikutusten arviointi: biologiset tutkimukset syksyllä 2009. — Kymijoen vesi ja ympäristö ry:n tutkimusraportti no 116/2009: 1–22 + 5 liitettä.

Savolainen, E. 2009a: *Baetis jaervii* sp. n. (Ephemeroptera: Baetidae) from northern Europe. — Entomol. Fennica 20: 182–185.

Savolainen, E. 2009b: Päivänkorentojen (Ephemeroptera) esiintyminen Suomessa. — Kulumus 15: 1–32.

Savolainen, E. & Ilmonen, J. 2010: Päivänkorennot. — Teoksessa: Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (eds). Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010: 378–382. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Tiensuu, L. 1939: A survey of the distribution of mayflies (Ephemerida) in Finland. — Ann. Entomol. Fennici 5: 97–124.